

***Archival Research and Education: Selected Papers form the 2014 AERI Conference*, ur. Richard J. Cox, Alison Langmead i Eleanor Mattern (Sacramento: Litwin Books, 2015), 438 str.**

Knjiga predstavlja niz odabranih radova sa šeste godišnje konferencije Instituta za obrazovanje arhivista i arhivska istraživanja (AERI), održane u Školi informacijskih znanosti Sveučilišta Pittsburgh u srpnju 2014. godine.

Konceptu AERI, njegovim ciljevima i izazovima nekoliko su riječi u uvodnom dijelu posvetili Richard J. Cox, Alison Langmead i Eleanor Mattern. Temeljni mu je cilj učvrstiti status arhivske struke na sveučilištu i osnažiti njezinu ulogu u društvu. Iako je održano već šest AERI konferencija, tek su odabrani radovi s ove iz 2014. predstavljeni tiskanim izdanjem. Izdanje je posvećeno Terryju Cooku, s kojim se na početku oprašta Anne J. Gilliland u sjećanju na neizbrisiv trag koji je u arhivistici ostavio ne samo kao arhivist nego i učitelj i mentor. Slijedi niz od petnaest radova koji se kreću u širokom rasponu tema strukturiranih u nekoliko tematskih skupina: međunarodne perspektive, arhivske slike, arhivski sustavi i norme, povijest arhivistike, digitalno nasljeđe i arhivi, osobno arhiviranje, obrazovanje arhivista te arhivska teorija.

Luciana Heymann u članku *Dictatorship Memories and Archives in Brazil: Reflections on Politics and Projects*, na primjeru arhivskoga gradiva vojne diktature u Brazilu iz razdoblja 1964.-1985., nastoji pitanje dostupnosti takvoga gradiva razmotriti u širem kontekstu prava na sjećanje i arhivskoga gradiva o ljudskim pravima. Osim političkoga konteksta i načina na koji on utječe na sjećanja na vojnu diktaturu, autorica predstavlja i projekte kojima se nastoji valorizirati, sačuvati i osigurati pristup arhivskomu gradivu autoritarnih režima. Osim osnutka National Truth Commission, ističe ulogu Reference Center for Political Struggles u Brazilu. Centar je osnovan s ciljem ne samo da učini dostupnim dokumentaciju iz razdoblja diktature nego i da stvori mrežu javnih i privatnih ustanova koje su voljne dijeliti informacije i gradivo. Uspoređujući njegov projekt Revealed Memories, pokrenut pri Nacionalnom arhivu Brazila, s drugim inicijativama usmjerenima na zaštitu i očuvanje sjećanja na političke borbe, ali i kršenja prava povezanih s vojnim diktaturama, autorica također problematizira prednosti i nedostatke institucionalizacije takvih projekata.

Anne Gilliland s Odjela za informacijske studije Sveučilišta u Kaliforniji u radu *Studying Affect and Its Relationship to the Agency of Archivists Since the Yugoslav Wars* proučava raznolikost emocija, iskustava, moralnih vrijednosti te njihov utjecaj na rad arhivista u zemljama bivše Jugoslavije tijekom političke i ekonomske tranzicije nakon 1991. godine. Osigurati dostupnosti gradiva nužan je preduvjet za oporavak i tranziciju pojedinca, zajednice i naroda u razdobljima nakon sukoba. U zemljama koje su predmetom istraživanja, arhivisti igraju ključnu ulogu u osiguranju dostupnosti. Oni su posrednici između stvaratelja gradiva, gradiva, arhiva i korisnika u širem smislu. Kako bismo potpuno razumjeli njihov

stručni, ali i osobni položaj u ostvarenju te uloge, Gilliland ih promatra u širem kontekstu emocija, vjerovanja i moralnih uvjerenja. Naglašava kako je to važno da bismo razumjeli koje bi stručne aktivnosti, vrijednosti i prakse bile najučinkovitije u oporavku i izmirenju nakon sukoba, ne samo zemalja koje su predmet ovoga članka nego i drugih regija koje su iskusile slične sukobe, istovremeno praćene političkim i ekonomskim tranzicijama.

Jedan od ključnih aspekata transformacije diplomskoga studija arhivstike u Sjevernoj Americi taj je da se istraživanja koja se trenutačno provode znatno šira u rasponu tema i inovativnija u metodologiji nego što je to bilo prije 40 godina. Na tom je tragu članak o korištenju arhivskoga gradiva u komercijalnom filmu *Looking at Archives in Cinema: Recent Representations of Records in Motion Pictures* autorica Lindsay Kistler Mattock i Eleanor Mattern. Analizirajući 3 igrana filma, koristile su okvir koji su predložili još Barbara Craig i James O'Toole u analizi vizualnih predstavljanja arhivskoga gradiva i arhiva u *Looking at Archives in Art*. Oni su identificirali 4 načina prikaza gradiva u umjetnosti – dokument kao rekvizit, prikaz konkretnoga dokumenta, gradivo kao središnji subjekt ili prikaz procesa stvaranja i korištenja dokumenata. Proučavajući te načine korištenja gradiva u igranim filmovima *Lincoln*, *Argo* i *Zero Dark Thirty*, autorice se slažu da nas način na koji je gradivo oslikano vodi do boljega razumijevanja kako oni koji stvaraju filmove i publika doživljavaju gradivo i archive. U istoj analizi pokušale su također odgovoriti na pitanje koliko je korištenje izvornoga materijala imalo utjecaj na ukupni dojam o filmu kod publike i sam uspjeh filma.

Slijedi i nekoliko priloga studenata doktorskih studija kojima AERI pruža mogućnost da izlože svoj rad i podijele svoje ideje. Članak Tonije Sutherland o nematerijalnom kulturnom nasljeđu, koji se temelji na teoriji kontinuirane suradnje, jedan je od njih. Istražujući tri različite studije slučaja u Belgiji, Kanadi i Trinidadu i Tobagu, Southerland prikazuje načine na koje suradnja izvedena iz UNESCO-ve Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine može poboljšati, ali ponekad i otežavati očuvanje takvoga nasljeđa.

Gregory Roland u radu *Archival Systems Interoperability: Research Themes and Opportunities* predstavlja izazove s kojima se suočava interoperabilnost automatiziranih arhivskih sustava. Kako je riječ o sustavima koji trebaju ne samo trajati nego i osigurati dosljedni i potpuni evidencijski pristup arhivskomu gradivu, priča o interoperabilnosti arhivskih sustava u našem heterogenom i podijeljenom okruženju identificirana je kao jedan od velikih izazova našega doba. Oslanjajući se na prethodna istraživanja u okviru svojega magisterija te na iskustvo s vlastitim računalnim sustavom, Roland identificira prepreke na koje interoperabilnost nailazi od nedostataka u konceptualnom modeliranju, strukturnih problema s arhivima, problema s postavljanjem spisovodstvenih i arhivskih normi, utjecaja slabe kvalitete podataka do izazova korištenja semantičkih koncepata za modeliranje.

Sarah Buchanan govori o primjeni EAD 2002 norme korištene u arhivskoj struci za strukturirani opis arhivskih fondova i zbirki, koja je bila predmet njezina doktorskoga istraživanja. Članak je nastao u trenutku kada je EAD 2002 trebao biti zamijenjen EAD3 normom. Analizu temelji na obavijesnim pomagalima napravljenima u skladu s EAD normom objavljenima u arhivskoj bazi podataka ArchiveGrid. Kako je svega 4% od gotovo 4 milijuna dokumenata u toj bazi u EAD formatu (nasuprot primjerice 94% u MARC formatu), Buchanan zaključuje kako još uvijek znatan broj obavijesnih pomagala i institucija ne koristi EAD normu. Zanimljiv je njezin usporedni prikaz ustanova koje ju koriste – uglavnom su zastupljene nearhivske ili ne potpuno arhivske ustanove poput muzeja ili korporacija. Nastoji također razumjeti prakse opisa arhivista, kako u malim tako i velikim arhivima, koji žele naučiti kako planirati buduće revizije EAD norme.

Povijest arhivistike bila je temeljem arhivskih istraživanja nekoliko generacija arhivista, potaknuta vjerojatno njihovim prirodnim interesom za povijest ili, u novije vrijeme, studijima arhivistike. Portret Ernsta Posnera u članku Jane Zhang *Archival Scholarship in the Nation's Capital: Ernst Posner*, kao jednoga od prvih profesora u području arhivistike i znanstvenika, rasvjetljava njegov važan doprinos tadašnjoj arhivskoj teoriji i praksi u SAD-u. Posner je u svoje vrijeme bio jedan od nekolicine u SAD-u koji su obrazovali pojedince da postanu arhivisti i koji su pokazivali znanstvenu sklonost prema arhivskom radu. Autorica prati njegovu tridesetak godina dugu karijeru u glavnom gradu SAD-a, tijekom koje je napravio većinu svojih znanstvenih istraživanja i objavio većinu radova. Štivo o Posneru i njegovoj karijeri može također potaknuti današnje nastavnike arhivistike da pišu i razmišljaju o vlastitom stručnom i znanstvenom nasljeđu.

Poznato je da se arhivisti desetljećima bore sa zaštitom digitalnoga gradiva. Patricia Galloway u članku *Technical Infrastructures and Digital Heritage Preservation* predstavlja neke nove ideje s ciljem sveobuhvatnijega pristupa zaštiti digitalnoga nasljeđa. Naime, sveobuhvatna zaštita digitalnoga nasljeđa ne uključuje samo digitalne objekte nego i tehnološku infrastrukturu i dokumentaciju o njegovu razvoju, ali i vještine i znanja tehničara koji su upravljali tom infrastrukturom. O iskustvima i naporima u zaštiti digitalnoga nasljeđa, osim na primjerima iz Francuske, Kanade i SAD-a, Galloway progovara i s obzirom na UNESCO-ve napore da se krene u smjeru sveobuhvatnije zaštite digitalnoga nasljeđa. Autorica izdvaja nove pristupe koje bi arhivisti trebali usvojiti primjerice proširujući područje interesa na rad i znanje računalnih dizajnera ili drugih tehnoloških stručnjaka kao dio napora da se dokumentiraju digitalni kulturni proizvodi.

O istoj temi progovaraju također Lorraine L. Richards, Adam Townes i Yuan Yuan Feng u radu *Curation through the Back Door: Enabling Big Data Curation Capabilities in a Non-Archival Organization*. Na primjeru projekta provedenoga na Tehničkom centru William J. Huges, Savezne uprave zrakoplovstva, detaljno analiziraju razvoj i korištenje digitalnoga sustava pohrane podatka u

saveznim tijelima uprave. Budući da se Tehnički centar bavi sigurnošću zračnoga prometa, aerodroma i zrakoplova, njegovi laboratoriji provode složena istraživanja koja se temelje na različitim eksperimentima i simulacijama. Naravno, tako na dnevnoj razini dohvaćaju i koriste podatke velikoga opsega (*Big data*). Upravo stoga je Tehnički centar 2013. godine u suradnji sa Sveučilištem Drexel pokrenuo projekt razvoja sustava pohrane znanstvenih podataka koji nastaju u radu njegovih istraživačkih laboratorija. Nastojali su identificirati zahtjeve i informacijsku arhitekturu za razvoj sustava pohrane znanstvenih podataka koji je kompatibilan s OAIIS (Open Archival Information System) modelom. Osim predstavljanja različitih faza toga projekta, autori nastoje pokazati i što je potrebno arhivistima kako bi stekli povjerenje nearhivista i kako bi osigurali da oni koriste, razumiju i cijene alate za očuvanje podataka i nakon što projekt poput toga završi.

Sarah Ramdeen i Alex Poole u članku "*Leaving the Mouse on the Left is the New Leaving the Tape in the VCR*": *Personal Archiving, Personal Information Management, and Pornography* daju usporedni prikaz dvaju različita područja istraživanja: osobnom arhiviranju i osobnom upravljanju informacijama (PIM). Pri tom uspoređuju literaturu iz obaju područja i pokušavaju istražiti način na koji ljudi arhiviraju i upravljaju privatnim ili izrazito osobnim materijalima, kao što je primjerice pornografski sadržaj na platformi Reddit.

U nastavku je niz članaka koji govore o primarnom cilju konferencije održane 2014., kao i nekoliko ranijih – osnaživanje studija arhivistike. Referirajući se na rezultate KALIPER (Kellogg ALISE Information Professions and Education Reform) projekta, Alison Langmead daje pogled na razvoj sjevernoameričkoga diplomskog studija kroz tri generacije nastavnika arhivistike. Prva generacija nastavnika, koja je djelovala u razdoblju od 1936. godine pa do 1970-ih, bili su po obrazovanju uglavnom povjesničari, koji su sudjelovali u stvaranju arhivske struke. Druga je generacija sastavljena velikim dijelom od praktičara koji su napustili rad u arhivima kako bi u potpunosti posvetili profesorskomu poslu. Postoji i treća skupina, koja je danas spremna preuzeti vodeću ulogu u tom području. To je grupa koja je prva stekla doktorske titule iz arhivistike kao napokon neovisne akademske discipline. Upravo stoga, autorica smatra da je dobar trenutak za pogled unatrag na ciljeve i uspjehe prve dvije generacije nastavnika arhivistike, kako bi odlučili koji su i dalje relevantni, a koje bi bilo korisno revidirati. Osim što time nudi novi pogled na razvoj diplomskih studija u Sjevernoj Americi, ona se osvrće i na probleme proizišle iz rasta diplomskih studija, koje treba riješiti zajedno s mnogim starijim problemima koji još to nisu.

Članak Jamesa O'Toolea *Understanding Understanding: What Do Archivists Need to Know, Then and Now* o obrazovanju arhivista, izvorno predstavljen na trećoj AERI konferenciji, nudi perspektivu druge generacije nastavnika, o kojoj je u prethodnom članku govorila Langmead. Budući da je i sam pripadnik te generacije, O'Toole pruža drugačiji pogled na povijest arhivske struke, istražujući što su arhivisti znali ili su trebali znati tijekom promatranoga razdoblja. Naglašava kako su se

početkom 1970-ih potrebna znanja arhivista svodila gotovo isključivo na ona praktična, odnosno na ono što im je bilo potrebno da obave svoj posao, i to kvalitetno. Situacija se bitno promijenila 1980-ih, kada i časopisi u Sjevernoj Americi počinju odražavati nove smjerove ne samo unutar struke, nego, što je i daleko važnije, nove načine promišljanja o arhivima. Perspektiva se širila i polako je sazrijevalo shvaćanje da arhivisti osim praktičnoga znanja trebaju znati ponešto i o krupnijim pitanjima struke, da trebaju razumjeti neke od aktivnosti koje obavljaju u svakodnevnom stručnom radu, ali i trebaju primjerice razmišljati o prirodi same dokumentacije. Osim o arhivskim idejama, o tome kako su se razvile i mijenjale tijekom vremena te kako se primjenjuju na ono što arhivisti rade, O'Toole istovremeno promišlja i smisao nekih od temeljnih ideja iz ranih dana arhivistike, poput primjerice provenijencije, u današnjem elektroničkom svijetu.

Članak Xiaoyu Huang *The Innovation of Archival Pedagogy: Introducing Archival News into Classroom Teaching* o eksperimentu u kineskom arhivističkom obrazovanju pruža uvid u međunarodno obrazovanje arhivista, s njegovim vrlo različitim i bogatim nizom prepreka i uspjeha. Njezin zanimljiv diskurs o uvodjenju vijesti u kurikulum arhivistike može se razmatrati u kontekstu drugih sličnih napora da se stvore nove pedagogije u okviru dugovječnih obrazovnih sustava.

Anne Gilliland i Sue McKemmish u radu *Rights in Records as a Platform for Participative Archiving* promišljaju o ulozi čuvanja i upravljanja gradivom u kontekstu ljudskih prava i društvene pravde, kao i ulozi u društvima nakon sukoba. Brojna istraživanja, izvješća i svjedočanstva pružaju dokaz o utjecaju lošega upravljanja gradivom u prošlosti na pojedince i zajednice. Štoviše, oni pokazuju kako su vrednovanje, opis i politike dostupnosti koje nisu uzele u obzir potrebe pojedinca za gradivom koje se odnosi na određena osobna prava ili koje je nužno za obeštećenje ili oporavak zajednice, pridonijele ponovnoj traumatizaciji pogođenih zajednica i korisnika arhiva. Osim sustava ili službi, ni pravilnici ili deklaracije poput UNESCO-ve Opće deklaracije o arhivima ne prepoznaju ključnu ulogu koju gradivo mora imati u potpori oporavku i izmirenju. Stoga autorice predstavljaju niz prava iz gradiva (*Rights in Records*) nužnih za ostvarenje te uloge koja poštuju interese različitih sudionika uključenih u procese upravljanja gradivom.

Na kraju izdanja o različitim aspektima arhivskoga znanja kao jedan u nizu govori Robert Riter u članku *Derridean Influence: Archival Readings of Archive Fever*. Riter govori o utjecaju knjige *Archive Fever* J. Derride na razvoj arhivske misli tijekom kasnoga 20. i početka 21. stoljeća. Kroz analizu stručnih radova nastoji identificirati, opisati i kritizirati nastanak toga utjecaja. Riterov nadahnuti tekst zaokružuje izdanje koje svojim širokim rasponom tema nudi uvid u brojna aktualna pitanja kojima se bavi međunarodna arhivska zajednica. U takvom rasponu i hrvatski bi arhivisti mogli pronaći ponešto za sebe.